

VELENÍ LETECTVU PŘI PŘÍPRAVĚ A VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI

Pokračující proces modernizace frontového a vojskového letectva, do jehož výzbroje jsou postupně zaváděny nové typy letounů a vrtulníků a dokonalejší prostředky ničení, se výrazně odráží ve zvýšení bojových možností letectva při vedení bojové činnosti. Tím se zvyšuje úloha letectva jako jednoho z rozhodujících faktorů při vedení frontových operací, kdy spolu s raketovým vojskem tvoří hlavní údernou sílu frontu. Ve válce za použití konvenčních prostředků ničení je letectvo prakticky jediným prostředkem schopným ničit nepřítele do celé hloubky jeho operační sestavy.

Plné využití bojových možností letectva v soudobých operacích je stále více závislé na úrovni velení a řízení.

Je pravděpodobné, že v podmínkách západního válčiště může protistojící uskupení vojsk NATO zahájit agresi proti členským státům Varšavské smlouvy bez zjevných příprav, nebo po relativně krátké přípravě. Když vycházím z tohoto předpokladu, musí systém velení letectvu zabezpečit:

- velení hotovostním silám a prostředkům,

- vyhlášení jednotlivých stupňů bojové pohotovosti a řízení podřízených svazků, útvarů a zařízení při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti a zmobilizování,

- řízení skrytého přechodu z mírového na válečný stav,

- řízení bojové činnosti svazků a útvarů po jejich uvedení do plné bojové pohotovosti.

Stíhací letectvo frontu společně s prostředky PVO a vojska PVOS je schopno zahájit bojovou činnost hotovostními silami s pohotovostí č. 1 neprodleně se vzletem do 5 minut. Svazky a útvary letectva frontu mohou zahájit bojovou činnost všemi silami do 90 až 180 minut (po uvedení do plné bojové pohotovosti).

Velení hotovostním silám a prostředkům v míru je zabezpečeno stálými směněmi na trvale obsazených chráněných místech velení do útvaru v to, které vedou přehled o situaci vlastních vojsk i nepříteli a jsou schopny reagovat na vzniklou situaci přijetím odpovídajících opatření.

Pro zabezpečení vysoké bojové pohotovosti, operativnosti, spolehlivosti a ochrany iobran velení letectvu jsou přijímána taková opatření, jež směřují především ke zvýšení profesionální připravenosti leteckých velitelů, důstojníků štábů a směn velitelských stanovišť, dále ke zlepšení organizační struktury orgánů velení a zkvalitnění organizátorské práce na místech velení všech stupňů. Postupně dochází také k dalšímu rozvoji technických prostředků velení a jejich zavádění k útvarům letectva, zejména v oblasti spojení, radio-

technického zabezpečení a výpočetní techniky. Realizace těchto opatření ve velení znamená především, že dochází ke zvýšení možnosti výměny informací, přesnosti hodnocení situace a bojových možností a matematické modelování bojové činnosti. Tato opatření tím výrazně zvýší především objektivitu rozhodování leteckých velitelů.

Plné využití bojových možností letectva znamená v oblasti velení důsledně uplatňovat nejen obecné principy řízení, jako jsou nedílná velitelská pravomoc, centralizace, kolektivnost, iniciativa a samostatnost, pevnost, pružnost a utajenost, ale je nutné respektovat i zvláštnosti a požadavky, které jsou platné jen v podmínkách letectva.

Mezi nejdůležitější principy patří: princip centralizace velení, který spočívá v tom, že nadřazený stupeň musí spojovat úsilí všech jemu podřízených sil a prostředků, sladovat a zaměřovat jejich činnost k dosažení stanovených úkolů při vedení bojové činnosti. V podmínkách frontu je to velitelství letectva frontu, z jehož úrovně jsou přímo řízeny některé oblasti a úkoly a nižší stupeň velení plní pouze stanovené úkoly a mají omezené rozhodovací pravomoci. **Je tomu tak zejména:**

- při plánování hromadného použití letectva (např. při provedení úderu na cíle prvního pořadí, prvního jaderného úderu a hromadných úderů ve vzdušné a proti-vzdušné operaci),
- při řízení letového provozu a jeho koordinaci,
- v letecké povětrnostní službě,
- ve využití letištní sítě a uskutečnění letištního manévru.

Velení letectvu v míru a při uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti je zabezpečeno z velitelských stanovišť letectvého svazu, svazků a leteckých pluků, navedení na vzdušné cíle z naváděcích stanovišť leteckých svazků a pluků.

Při uvedení do plné bojové pohotovosti a vedení bojové činnosti je tento systém posílen ještě rozvinutím polního systému velení frontovému a vojskovému letectvu, který je tvořen:

- společným velitelským stanovištěm letectva a PVO frontu,
- společnými velitelskými stanovišti letectva a PVO armád,
- skupinami bojového velení na velitelských stanovištích svazků prvního sledu,
- leteckými návodčími u velitelů pluků (praporů) prvního sledu,
- stanovišti navedení letectva na pozemní a vzdušné cíle.

Vytvoření společných velitelských stanovišť letectva a PVO na stupni frontu a vše-

vojskových armád nám vytvořilo předpoklady k efektivnějšímu využití sil a prostředků letectva a PVO tím, že:

— vytváří optimální podmínky pro zlepšenou součinnost mezi letectvem a vojskem PVO frontu (armád) při maximální efektivnosti jejich bojového použití,

— umožňuje spolehlivější obranu vojsk frontu proti úderům nepřátelských prostředků vzdušného napadení a vzdušnému průzkumu,

— dává možnost pro větší soustředění sil a komplexnost použití letectva a PVO při plnění rozhodujících úkolů v důležitých obdobích operace,

— vytváří předpoklady pro lepší zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou vlastních prostředků PVO.

Přes tyto pozitivní skutečnosti jsou v činnosti společných velitelských stanovišť letectva a PVO nedořešené problémy, které úroveň velení a řízení bojové činnosti, a tím i efektivnost použití sil a prostředků, snižují.

Odrazení vzdušné agrese nepřítele na počátku války je uskutečňováno v souladu se Směrnicí HV SOS na válčišti podle jednotného zámyslu a rozhodnutí velitele frontu. Bojová činnost stíhacího letectva frontu a vojska PVO frontu je řízena ze společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu, ale činnost sil a prostředků vojska PVOS je řízena odděleně velitelem PVOS z ÚVS vojska PVOS a součinnost se silami a prostředky frontu je zabezpečena pouze operační skupinou vojska PVOS.

Současný systém uvědomování o vzdušné situaci sice zabezpečuje jednotnou informaci o nepřátelských vzdušných prostředcích, ale informace o vlastním letectvu není zabezpečena. To vážně limituje rozhodování velitele letectva, neboť není dostatečná kontrola navedení na vzdušné a pozemní cíle a současně je snižována bezpečnost letectva před palbou vlastních prostředků PVO.

Plánování a organizace bojové činnosti na společném VS letectva a PVO se uskutečňuje odděleně ve středisku plánování letectva a středisku plánování vojska PVO frontu. Objektivní příčinou tohoto stavu je skutečnost, že většina otázek řešených střediskem plánování letectva je mimo sféru zájmu střediska plánování PVO, i když některé otázky musí být řešeny společně a musí být i společně upřesňovány.

Zkušenosti získané v uplynulém období rovněž potvrzují, že štáb letectva je často zahlcován prací ve prospěch štábu frontu natolik, že na rozhodování velitele letectva a zpracování bojových úkolů pro

podřízené svazky a útvary nezbyvá dostatek času, což se zejména odráží v rozpracování způsobů splnění úkolů. Potvrzuje se rovněž, že informační vazby mezi velitelským stanovištěm frontu a společným VS letectva a PVO, ale i podřízenými leteckými svazky a útvary zaostávají za potřebami.

Obecný požadavek na stálou znalost situace a nepřetržitost velení má v podmínkách letectva specifiku především z hlediska zabezpečení přehledu o vzdušné situaci nepříteli i vlastního letectva v reálném čase. Řešení tohoto požadavku vyžaduje automatizovat sběr, přenos, zobrazení a vyhodnocování údajů o vzdušné situaci nepříteli a vlastního letectva a také výrazně zkrátit časový rozdíl mezi skutečnou a zobrazovanou situací.

Zabezpečení stálé znalosti situace a nepřetržitosti velení letectvu jsou podmíněny odolností celého systému velení, jak proti jejich fyzickému zničení, tak i proti působení nepřátelských prostředků REB. Odolnost systému velení je řešena výstavbou chráněných míst velení plně využitelných při vedení obranné operace na počátku války. Záložní místa velení jsou mobilní a umožňují nepřetržitě velení v průběhu celé operace. Jejich význam v současné době vzrůstá a vyžaduje, aby byla schopná při řízení bojové činnosti plnohodnotně pracovat jako hlavní místa velení a kdykoli převzít velení v plném rozsahu. Z hlediska požadavku na mobilitu míst velení vzrůstá rovněž význam vzdušných míst velení vybavených tak, aby z nich bylo možné v určitých obdobích v plném rozsahu řídit bojovou činnost nejen pozemních vojsk, ale i letectva. To vyžaduje řešit možnost vedení přehledu o vzdušné situaci a vzdušná místa velení vybavit i odpovídajícími spojovacími prostředky.

Kvalitativně nový požadavek na velení vyplývá ze vzrůstající závažnosti faktoru času. Odráží se především v tendenci urychlovat činnost velitelů a štábů jak při organizaci a plánování bojové činnosti, tak při jejím bezprostředním řízení. Tento požadavek vyplývá ze vzrůstající dynamiky bojové činnosti a nutnosti přijímat a vydávat rozhodnutí i v podmínkách složité vzdušné situace při hromadné činnosti letectva.

V souvislosti s tím se zvyšují i požadavky na rychlý přenos informací a součinnostních údajů mezi letectvem a vojskem PVO, RVD, prostředky průzkumu a REB frontu, ale i vojskem PVOS a letectvem sousedů.

Tyto skutečnosti jednoznačně potvrzují nezbytnost vysoké automatizace velení a řízení letectva.

V souvislosti s možným přechodem k vedení bojové činnosti ve velmi krátkých lhůtách a se zkracováním času pro plánování a organizaci bojové činnosti má mimořádný význam neustálá a přesná znalost situace nepříteli, vlastních vojsk i podmínek bojové činnosti. To předpokládá nepřetržitě (denně i v míru) studovat a ověřovat situaci nepříteli, vést přehled o vlastním letectvu zejména v takových oblastech, ve kterých dochází k častým změnám (vycvičenost osádek, schopnost techniky a její resurs, stav a připravenost letišť, změny v zásobách hlavních druhů materiálních prostředků apod.) a znát podmínky bojové činnosti, zvláště stav počasí a jeho předpokládaný vývoj.

Hlavní zdroji informací budou:

- o nepříteli — nadřízený orgán velení a vlastní prostředky průzkumu,
- o vlastních vojskách — vševojskové štáby, podřízené svazky, útvary a zařízení.

Znalost situace vyžaduje pevný režim a denní systém práce velitelů a náčelníků všech odborností. Mimořádný význam přitom bude mít využití výpočetní techniky a její propojení mezi jednotlivými stupni velení, které umožní získání a zpracování informací v krátkém čase.

Přesná znalost situace nepříteli, vlastních vojsk a podmínek bojové činnosti umožňuje veliteli přijímat včas správná rozhodnutí.

Období organizace a plánování bojové činnosti letectva v obranné operaci frontu je totožné s organizací a plánováním bojové činnosti vojsk frontu.

Rychlost a objektivnost přípravy a přijetí rozhodnutí jsou závislé na úrovni připravenosti funkcionářů štábu a jejich schopnosti předkládat veliteli včas reálné návrhy. Za účelné lze považovat ty informace, které řeší nejasné nebo problematické otázky ve velmi krátkém čase. Předem vypracované operačně taktické úlohy (OTÚ) a modely řešené s využitím výpočetní techniky mohou v řadě případů nahradit jak ústní informace, tak i část ručního zpracování rozhodnutí.

Plánování bojové činnosti letectva v obranné operaci frontu je jedním z nejsložitějších a nejnáročnějších období práce štábu. V důsledku hromadného použití letectva při uskutečnění úderů na cíle prvního pořadí a hromadných úderů v protivzdušné operaci musí být podrobně rozpracována činnost letectva do útvarů, jednotek a letounů co do času, trati letu i objektů ničení. Různorodost úkolů a nutnost variantních řešení vyžaduje zpracování řady pracovních dokumentů, zejména grafických. Plánování je uskutečňováno v prů-

běhu dynamické činnosti vlastních vojsk i nepříteli, v jejímž důsledku se mění objekty činnosti, což vyžaduje trvalé upřesňování. Z tohoto pohledu bude nutné hledat cesty ke snížení počtu především grafické dokumentace a zpracování dokumentace za použití technických zařízení.

Systém velení, připravenost orgánů velení a pilotů k plnění úkolů v obranné operaci musí být již v míru na vysoké úrovni.

Z možných variant zahájení první útočné operace nepřítelům je vidět složitost přesného určení času zahájení agrese. Vycházíme-li z obranné doktríny Varšavské smlouvy pro zahájení bojové činnosti našimi vojsky, je toto určení jedním z rozhodujících faktorů. Při nenadálém zahájení agrese vojsky NATO se musí naše letectvo nacházet v takovém stupni bojové pohotovosti, připravenosti, aby v době úderu nepříteli nebylo na zemi a nebyly mu způsobeny značné ztráty. V této variantě frontové letectvo nedostane včas s odpovídajícím předstihem čas „Č“ tak, aby mohl postupně startovat k uskutečnění prvního hromadného úderu protivzdušné operace.

S jakým předstihem potřebují orgány velení letectva dostat čas „Č“, vyplývá z následující časové kalkulace.

Letectvo se nachází v hotovosti č. 2 a jen hotovostní síly stíhacího letectva se nacházejí v hotovosti č. 1.

Proniknutí signálu:

velení letectva — letecký svazek	1 minuta,	
letecký svazek — letecký pluk	1 minuta,	
letecký pluk — letky	1 minuta,	
příprava letounu ke vzletu	15 minut,	
spuštění motoru	1 minuta,	
prověrka systémů	1 minuta,	
pojždění na dráhu	3 minuty,	
[8 minut z úlu ve vzdáleném rozptylu],		
vzlet pluku	5 minut 40 sekund	
(po dvojicích s intervalem „i“ = 20 s),		
stoupání do H 100 m	1 minuta,	
let ke státní hranici 80 km	6 minut,	
[v = 800 km.h ⁻¹]		
Celkem	35 minut 40 sekund —	
	43 minut 40 sekund.	

Čas „Č“ je přelet státní hranice našimi letadly.

Z tohoto časového rozpočtu je zřejmé, že je nutné, aby velitel letectva frontu obdržel údaj času „Č“ nejméně s 36 až 44minutovým předstihem. Tato doba umožní z hotovosti č. 2 připravit, odstartovat a ve stanoveném čase Č+... splnit úkoly všemi piloty pluku. S největší pravděpodobností,

vzhledem k skryté činnosti nepříteli, velitel letectva frontu tento údaj z hlavního velení neobdrží a obdrží až čas „P“.

Jedním z údajů, na základě kterého můžeme upřesnit zahájení agrese, je let letounů B-52 a z nich odpálení raket AGM s plochou dráhou letu a taktické odpálení z pozemních zařízení raket s plochou dráhou letu typu BGM spolu s bezpilotními prostředky průzkumu a ničení. Zjištění odpálení těchto raket je možné získat i kosmickými prostředky průzkumu. Nepřítel, aby znemožnil zjištění odpálení, bude pravděpodobně všemi prostředky REB provádět silné rušení, které může pro nás být možným příznakem odpálení těchto prostředků. Naše radiolokátory jsou schopné zjistit při hustotě 90 až 120 raket jejich vypuštění na vzdálenost 100 až 150 km. Při rychlosti 700 až 900 km.h⁻¹ je to 6 až 10 minut letu před státní hranicí. Z tohoto údaje můžeme již usuzovat, že jde o zahájení agrese. Při vzdálenosti našich letišť od státní hranice např. 80 km, bude jejich let trvat dalších 5 minut, celkem 11 až 15 minut. Naše letectvo se musí nacházet v takové situaci, aby za tuto dobu dokázalo odstartovat a nebylo úderu nepříteli zastíženo na zemi.

Vzhledem k vyhodnocení stavu příprav je nutné v činnosti našeho letectva přijmout vlastní opatření:

1. Vydat rozkaz k přípravě letounů ke vzletu — 15 minut — tato doba je v celé činnosti před vzletem nejdelší.
2. Zaujetí hotovosti č. 1 všemi osádkami letounů.
3. Pojždění na dráhu celým útvarem (mimo SL).
4. Na základě zjištění přípravy i provedení odpálení raket nepřítelům a jejich bezpečného zjištění za letu je vydáván čas „P“ — PUSK (start) pro naše rakety, které se nacházejí v hotovosti č. 1 (obdržení rozkazu od 1 do 5 minut).
5. Pro letectvo čas „P“ znamená dobu zahájení hromadného vzletu.

Současně velitel letectva frontu s rozkazem na hromadný vzlet vydává pro činnost letectva i čas „Č“. Tento čas navrhuje hlavní letovod letectva frontu na základě vzdálenosti nejbližšího letiště, z kterého startují úderné skupiny na ničení PVO nepříteli.

Hromadným vzletem vzniká složitost v tom, že ne všechny letouny, skupiny po vzletu mohou letět přímo, provést úder, ale musí letět do určených prostorů, kde budou vyčkávat. V letištním prostoru to budou prostory tak, jak jsou rozděleny v letištním řádu. Při přeletu na operační

letišť je nutné tyto prostory stanovit. Pro letky, popřípadě pro úderné skupiny velitel pluku stanoví prostory při vydávání svého rozhodnutí tak, aby se vedoucí těchto skupin mohli včas připravit. Pokud to povětrnostní podmínky dovolí, skupiny by v prostorech měly vyčkávat ve výškách 3000 až 4000 m. První údery musí uskutečnit skupiny, které umlčují — ničí PVO nepřitele. Další skupiny nasazují na trať nad výchozím bodem tratě (VBT) v takovém intervalu, aby dodržely stanovený čas zahájení úderu po provedených úderech na PVO. Při silném rušení tento výpočet bude nutné udělat již při vyčkávaní na zemi a nebo ve vzduchu vedoucími úderných skupin.

V případě možnosti předání údajů rádiem obdrží tyto časy od letovodů z VS pluků — svazků.

Celková operační sestava jednotlivých sledů musí být dodržena.

Při této variantě složitost situace vzniká ještě proto, že jestliže letouny budou dlouho vyčkávat na zemi, v prostorech vyčkávaní, na splnění úkolů nebudou mít již dostatečné množství paliva. Letovodí všech stupňů v okamžiku vydání rozkazu na vzlet současně navrhnou svým velitelům i změnu plnění úkolů na náhradní cíle, které se budou nacházet v takových vzdálenostech, na které budou mít letouny dolet.

Stíhací letectvo hromadný vzlet se stíhacím bombardovacím letectvem, bitevním letectvem a průzkumným letectvem neprovádí. Na základě hodnocení činnosti nepřitele bude vyváděno do prostoru střehu ve vzduchu nebo do prostoru, kde budou mo-

ci působit proti raketám s plochou dráhou letu.

Při hromadném vzletu ostatních druhů letectva do určených prostorů ze sestavy stíhacího letectva odstartuje pouze takový počet stíhacích letounů, kterým budeme schopni našimi velitelskými stanovišti (VS) velet při odrážení první vlny náletu nepřitele.

Pro činnost stíhacího letectva, které zůstává v hotovosti č. 1 v úkrytech při provedení úderu na letiště, se musí hledat okamžité možnosti pro vzlet jednotlivých letounů, popřípadě dvojic (z pojižděcích drah, záložních travnatých pásů, spojovacích drah apod.). Toto bude jeden z rozhodujících úkolů pro zabezpečení od letištních praporů. Zároveň velitelé všech stupňů musí včas hlásit (informovat) o uskutečněných úderech nepřitele na naše letiště a navrhnout přistání na záložních letištích. Letouny po uskutečnění hromadného vzletu a po splnění úkolu se budou vracet s minimem paliva a musí dostat včas rozkaz k přistání na záložním letišti. Každý pilot již při vzletu zná pořadí přistání na záložních letištích, aby i v případě silného rušení bezpečně přistál.

Pro praktickou přípravu a činnost pilotů v takovéto variantě je nutné, aby v rámci výcviku piloti, ale hlavně vedoucí skupin, tuto činnost zvládli. **Na všech stupních velení při zahájení agrese nepřitelem velitelé a štáby musí včas reagovat na vývoj situace, uskutečnit uvedená opatření, a potom jsou schopni naše první údery provést už za 8 minut po zahájení agrese nepřitelem bez toho, že by nás údery nepřitele zastihly na zemi a způsobily nám rozhodující ztráty.**